

Υπόθεση C-218/24

Σύνοψη της αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως κατά το άρθρο 98, παράγραφος 1, του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου

Ημερομηνία καταθέσεως:

21 Μαρτίου 2024

Αιτούν δικαστήριο:

Juzgado de lo Mercantil n.º 4 de Madrid (Ισπανία)

Ημερομηνία της αποφάσεως του αιτούντος δικαστηρίου:

8 Μαρτίου 2024

Ενάγουσα:

Felicísima

Εναγομένη:

Iberia Líneas Aéreas de España, Sociedad Anónima Operadora, Sociedad Unipersonal

Αντικείμενο της κύριας δίκης

«Σύμβαση του Μόντρεαλ – Αποσκευές – Κατοικίδια ζώα και ζώα συντροφιάς»

Αντικείμενο και νομική βάση της αιτήσεως προδικαστικής αποφάσεως

«Αίτηση προδικαστικής αποφάσεως περί ζητήματος ερμηνείας – Άρθρο 267 ΣΛΕΕ – Ευθύνη του μεταφορέα σε περίπτωση απώλειας αποσκευών που πέρασαν από έλεγχο – Οριοθέτηση της έννοιας του όρου “αποσκευές” – Καθορισμός του ορίου αποζημίωσης»

Προδικαστικό ερώτημα

Έχει το άρθρο 17, παράγραφος 2, της Σύμβασης για την ενοποίηση ορισμένων κανόνων στις διεθνείς αεροπορικές μεταφορές, η οποία συνήφθη στο Μόντρεαλ στις 28 Μαΐου 1999, υπογράφηκε από την Ευρωπαϊκή Κοινότητα στις 9 Δεκεμβρίου 1999 και εγκρίθηκε εξ ονόματός της με την απόφαση 2001/539/ΕΚ

του Συμβουλίου, της 5ης Απριλίου 2001, σε συνδυασμό με το άρθρο 22, παράγραφος 2, της εν λόγω Σύμβασης, την έννοια ότι τα κατοικίδια ζώα και τα ζώα συντροφιάς, είτε έχουν περάσει από έλεγχο είτε όχι, δεν καλύπτονται από τον όρο «αποσκευές»;

Σχετικές διατάξεις του δικαίου της Ένωσης

ΣΛΕΕ: άρθρα 13 και 267

Απόφαση 2001/539/EK του Συμβουλίου, της 5ης Απριλίου 2001, για την σύναψη από την Ευρωπαϊκή Κοινότητα της σύμβασης για την ενοποίηση ορισμένων κανόνων στις διεθνείς αεροπορικές μεταφορές (σύμβαση του Μόντρεαλ)

Κανονισμός Διαδικασίας του Δικαστηρίου

Αποφάσεις του Δικαστηρίου: C-344/04 (σκέψη 36), C-549/07 (σκέψη 28), C-63/09 (σκέψη 17), C-532/18 (σκέψη 29) και C-86/19 (διατακτικό)

Σχετικές διατάξεις του εθνικού δικαίου

Código Civil (αστικός κώδικας): άρθρο 333bis.1

Ley 17/2021, de 15 de diciembre, de modificación del Código Civil, la Ley Hipotecaria y la Ley de Enjuiciamiento Civil, sobre el régimen jurídico de los animales (νόμος 17/2021, της 15ης Δεκεμβρίου, περί τροποποίησης του αστικού κώδικα, του νόμου περί υποθηκών και του κώδικα πολιτικής δικονομίας, σχετικά με το νομικό καθεστώς των ζώων)

Ley 7/2023, de 28 de marzo, de protección de los derechos y el bienestar de los animales (νόμος 7/2023, της 28ης Μαρτίου 2003, για την προστασία των δικαιωμάτων των ζώων και της καλής διαβίωσής τους)

Συνοπτική έκθεση των πραγματικών περιστατικών και της πορείας της διαδικασίας

- 1 Η ενάγουσα και η μητέρα της είναι συνιδιοκτήτριες ενός θηλυκού σκύλου.
- 2 Η ενάγουσα αγόρασε αεροπορικά εισιτήρια για το δρομολόγιο Μπουένος Άιρες (Αργεντινή) – Βαρκελώνη (Ισπανία) (πτήσεις IB6856 και IB800) στις 22 Οκτωβρίου 2019, με άφιξη στη Βαρκελώνη στις 23 Οκτωβρίου 2019.
- 3 Λόγω του μεγέθους και του βάρους του, ο σκύλος έπρεπε να ταξιδέψει στον χώρο αποσκευών, σε κλουβί μεταφοράς ζώων ή σε ειδικό τυποποιημένο κιβώτιο. Η ενάγουσα πέρασε από έλεγχο το κλουβί μεταφοράς του σκύλου ώστε ο τελευταίος να μεταφερθεί στον χώρο αποσκευών του αεροσκάφους, χωρίς όμως να υποβάλει ειδική δήλωση ασφαλιστικού συμφέροντος.

- 4 Ο σκύλος βγήκε από το κλουβί μεταφοράς και έτρεξε στην περιοχή γύρω από το αεροσκάφος, χωρίς η αεροπορική εταιρία να καταφέρει να τον εντοπίσει.
- 5 Στις 22 Οκτωβρίου 2021, ασκήθηκε αγωγή ενώπιον του Juzgado Decano de Madrid (δικαστηρίου αρμόδιου για την κατανομή υποθέσεων μεταξύ δικαστηρίων και για κοινά διοικητικά θέματα της δικαστικής περιφέρειας της Μαδρίτης, Ισπανία), η οποία κρίθηκε παραδεκτή στις 5 Σεπτεμβρίου 2022.

Κυριότερα επιχειρήματα των διαδίκων της κύριας δίκης

- 6 Η ενάγουσα ζητεί χρηματική ικανοποίηση ύψους 5 000 ευρώ για την ηθική βλάβη που υπέστη λόγω της απώλειας του σκύλου της στον αερολιμένα Ezeiza του Μπουένος Άιρες (Αργεντινή), στις 22 Οκτωβρίου 2019, στο πλαίσιο του αεροπορικού δρομολογίου Μπουένος Άιρες-Βαρκελώνη.
- 7 Η εναγομένη παραδέχεται την απώλεια του σκύλου και το δικαίωμα της ενάγουσας σε αποζημίωση, πλην όμως εντός του ορίου που προβλέπει το άρθρο 22, παράγραφος 2, της Σύμβασης για την ενοποίηση ορισμένων κανόνων στις διεθνείς αεροπορικές μεταφορές, η οποία συνήφθη στο Μόντρεαλ στις 28 Μαΐου 1999 (στο εξής: Σύμβαση του Μόντρεαλ).
- 8 Το αιτούν δικαστήριο διερωτάται αν η έκφραση «αποσκευή που έχει περάσει από έλεγχο» περιλαμβάνει τα κατοικίδια ζώα και τα ζώα συντροφιάς που ταξιδεύουν με τους επιβάτες και, ως εκ τούτου, αν το όριο αποζημίωσης που προβλέπεται στο άρθρο 22, παράγραφος 2, σε περίπτωση καταστροφής, απώλειας, βλάβης ή καθυστέρησης, έχει εφαρμογή στα κατοικίδια ζώα και στα ζώα συντροφιάς.

Συνοπτική έκθεση του σκεπτικού της απόφασης περί παραπομπής

- 9 Τίθεται το ζήτημα αν το άρθρο 17, παράγραφος 2, της Σύμβασης του Μόντρεαλ, σε συνδυασμό με το άρθρο 22, παράγραφος 2, της εν λόγω Σύμβασης, έχει την έννοια ότι εξαιρεί από την έννοια του όρου «αποσκευές» τα κατοικίδια ζώα και τα ζώα συντροφιάς, είτε έχουν περάσει από έλεγχο είτε όχι.
- 10 Η Σύμβαση του Μόντρεαλ δεν παρέχει ορισμό της έννοιας του όρου «αποσκευή», τον οποίο το λεξικό της Real Academia Española (Βασιλικής Ισπανικής Ακαδημίας) ορίζει ως «σύνολο πραγμάτων που μεταφέρονται στα ταξίδια».
- 11 Οι αποφάσεις του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης με τις οποίες ερμηνεύθηκε το άρθρο 17, παράγραφος 2, της Σύμβασης του Μόντρεαλ, σε συνδυασμό με το άρθρο 22, παράγραφος 2, της εν λόγω Σύμβασης, εκδόθηκαν επί υποθέσεων στις οποίες οι αποσκευές αποτελούσαν απλώς ένα «σύνολο πραγμάτων». Πρβλ. αποφάσεις του Δικαστηρίου της 9ης Ιουλίου 2020, υπόθεση C-86/19, και της 6ης Μαΐου 2010, υπόθεση C-63/09.

- 12 Όμως, τα ζώα είναι έμβια όντα. Το άρθρο 13 ΣΛΕΕ τα χαρακτηρίζει ως «ευαίσθητα όντα».
- 13 Το άρθρο 333bis.1, του ισπανικού αστικού κώδικα ορίζει τα ζώα ως «έμβια όντα που διαθέτουν ευαισθησίες», επί των οποίων το νομικό καθεστώς αγαθών και πραγμάτων έχει εφαρμογή μόνο στο μέτρο που συνάδει με τη φύση τους ή με τις διατάξεις που αποσκοπούν στην προστασία τους.
- 14 Το τμήμα II του προοιμίου του νόμου 17/2021 προβλέπει ότι, «παράλληλα με τη διατύπωση του ισχύοντος άρθρου 333, κατά το οποίο “όλα τα πράγματα που αποτελούν ή μπορούν να αποτελέσουν αντικείμενο ιδιοποίησης θεωρούνται κινητά ή ακίνητα αγαθά”, διευκρινίζεται ότι τα ζώα είναι έμβια όντα που διαθέτουν ευαισθησίες, όπερ δεν αποκλείει ότι σε ορισμένες πτυχές μπορεί να εφαρμοστεί συμπληρωματικώς το νομικό καθεστώς αγαθών ή πραγμάτων. Κατ’ αυτόν τον τρόπο, τα ζώα υπόκεινται μόνον εν μέρει στο νομικό καθεστώς αγαθών ή πραγμάτων, καθόσον δεν υφίστανται κανόνες ειδικά σχεδιασμένοι για τη ρύθμιση των εννόμων σχέσεων στις οποίες ενδέχεται να εμπλέκονται ζώα, και υπό την προϋπόθεση ότι το εν λόγω νομικό καθεστώς αγαθών είναι συμβατό με τη φύση τους ως έμβιων όντων με ευαισθησίες καθώς και με το σύνολο των διατάξεων που αποσκοπούν στην προστασία τους. Στην κοινωνία μας, τα ζώα είναι, κατά κανόνα, δεκτικά ιδιοποίησης και αποτελούν αντικείμενο εμπορίας. Με την επιφύλαξη των ανωτέρω, η σχέση μεταξύ ανθρώπου και ζώων (είτε πρόκειται για ζώα συντροφιάς, οικόσιτα, μη οικόσιτα ή άγρια ζώα) πρέπει να διαμορφώνεται λαμβανομένου υπόψη του ότι διαθέτουν ευαισθησίες, ούτως ώστε τα δικαιώματα και οι εξουσίες επί των ζώων να ασκούνται με γνώμονα την καλή διαβίωση και την προστασία των ζώων, με αποφυγή της κακής μεταχείρισης, της εγκατάλειψης και της πρόκλησης σκληρού ή άσκοπου θανάτου».
- 15 Από την πλευρά του, το τμήμα I του προοιμίου του νόμου 7/2023, για την προστασία των δικαιωμάτων και της καλής διαβίωσης των ζώων, ορίζει τα εξής: «η έννοια της “καλής διαβίωσης των ζώων” η οποία ορίζεται από τον Παγκόσμιο Οργανισμό για την Υγεία των Ζώων ως “η φυσική και η ψυχική κατάσταση του ζώου σε σχέση με τις συνθήκες στις οποίες διαβιεί και πεθαίνει”, έχει υιοθετηθεί σε πολυάριθμα νομοθετήματα, τόσο σε εθνικό όσο και διεθνές επίπεδο· επί παραδείγματι, το ανωτέρω άρθρο 13 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης ορίζει ότι, «κατά τη διαμόρφωση και την εφαρμογή της πολιτικής της Ένωσης στους τομείς της γεωργίας, της αλιείας, των μεταφορών, της εσωτερικής αγοράς, της έρευνας και της τεχνολογικής ανάπτυξης και του διαστήματος [...]», πρέπει να λαμβάνεται υπόψη το γεγονός ότι τα ζώα είναι ευαίσθητα όντα, ενώ ο αστικός κώδικας προβλέπει υποχρέωση του ιδιοκτήτη, του κατόχου ή του έχοντος οποιοδήποτε άλλο δικαίωμα επί ζώου να ασκεί τα δικαιώματά του επί του ζώου και τα σχετικά καθήκοντα φροντίδας σεβόμενος τη φύση του ως όντος που διαθέτει ευαισθησίες καθώς και την καλή διαβίωσή του, σύμφωνα με τα χαρακτηριστικά κάθε είδους και τους περιορισμούς που προβλέπει ο παρών κώδικας και οι λοιπές ισχύουσες διατάξεις».

- 16 Επιπλέον, λαμβανομένης υπόψη της φύσης των ζώων ως ευαίσθητων όντων, έχουν θεσπιστεί διάφοροι κανόνες για την προστασία τους σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης. Επί παραδείγματι, στο πλαίσιο της ευρωπαϊκής σύμβασης περί της προστασίας των ζώων στα εκτροφεία, εκδόθηκε η οδηγία 98/58/ΕΚ του Συμβουλίου, της 20ής Ιουλίου 1998, σχετικά με την προστασία των ζώων στα εκτροφεία. Στο πλαίσιο της ευρωπαϊκής σύμβασης για την προστασία των ζώων που προορίζονται για σφαγή, εκδόθηκε η οδηγία 93/119/ΕΚ του Συμβουλίου, της 22ας Δεκεμβρίου 1993, για την προστασία των ζώων κατά τη σφαγή και/ή τη θανάτωσή τους. Στο πλαίσιο της ευρωπαϊκής σύμβασης για την προστασία των σπονδυλωτών ζώων που χρησιμοποιούνται για πειραματικούς και άλλους επιστημονικούς σκοπούς, εκδόθηκε η οδηγία 2010/63/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 22ας Σεπτεμβρίου 2010, περί προστασίας των ζώων που χρησιμοποιούνται για επιστημονικούς σκοπούς.
- 17 Σε διεθνές επίπεδο, υιοθετήθηκε η Οικουμενική Διακήρυξη για τα Δικαιώματα των Ζώων από τη Διεθνή Ένωση για τα Δικαιώματα των Ζώων και τις συνδεδεμένες εθνικές οργανώσεις μετά την 30ή συνεδρίαση για τα δικαιώματα των ζώων η οποία έλαβε χώρα στο Λονδίνο από τις 21 έως τις 23 Σεπτεμβρίου 1977. Η διακήρυξη που υιοθετήθηκε στις 15 Οκτωβρίου 1978 από τη διεθνή ένωση, τις εθνικές οργανώσεις και τα φυσικά πρόσωπα που συνδέονται με αυτές εγκρίθηκε από τον Οργανισμό των Ηνωμένων Εθνών για την Εκπαίδευση, την Επιστήμη και τον Πολιτισμό (UNESCO) και, εν συνεχεία, από τον Οργανισμό των Ηνωμένων Εθνών (ΟΗΕ).
- 18 Το γεγονός ότι τα ζώα είναι έμβια όντα που διαθέτουν ευαίσθητες σημαίνει ότι συνδέονται με τους ιδιοκτήτες τους με συναισθηματικούς δεσμούς, όπερ εξηγεί γιατί η απώλειά τους προκαλεί ψυχική οδύνη η οποία δεν μπορεί, εν γένει, να εξομοιωθεί με την ψυχική οδύνη που προκαλείται από την απώλεια ενός απλού συνόλου πραγμάτων, με αποτέλεσμα, κατά τη γνώμη του αιτούντος δικαστηρίου, ούτε το όριο αποζημίωσης να πρέπει ενδεχομένως να είναι το ίδιο.
- 19 Η ψυχική οδύνη από την εν λόγω απώλεια δεν μπορεί να αποφευχθεί με την «ειδική δήλωση ασφαλιστικού συμφέροντος», καθόσον η εν λόγω δήλωση αφορά την υλική αξία του αγαθού. Η Σύμβαση του Μόντρεαλ δεν επεξηγεί την έννοια της «ειδικής δήλωσης ασφαλιστικού συμφέροντος», εντούτοις το ότι η ως άνω έννοια καλύπτει την υλική αξία του περιεχομένου των αποσκευών συνάγεται από το γεγονός ότι ο μεταφορέας μπορεί να αποδείξει ότι το δηλωθέν ποσό «είναι μεγαλύτερο από το πραγματικό ασφαλιστικό συμφέρον του επιβάτη για την παράδοση της αποσκευής στον τόπο προορισμού» (άρθρο 22, παράγραφος 2, δεύτερο εδάφιο, της Σύμβασης του Μόντρεαλ). Η αναφορά στο «πραγματικό ασφαλιστικό συμφέρον» φαίνεται να αφορά την υλική αξία του αγαθού, ανεξάρτητα από το αν η εν λόγω υλική αξία είναι η αγοραία ή άλλου είδους αξία. Περαιτέρω, η ειδική δήλωση ασφαλιστικού συμφέροντος υπόκειται επίσης σε όρια αποζημίωσης, δεδομένου ότι οι αεροπορικές εταιρίες, κατά τον χρόνο υποβολής της δήλωσης, διενεργούν σχετικό έλεγχο του περιεχομένου των αποσκευών.

- 20 Στην τρίτη παράγραφο του προοιμίου της Σύμβασης του Μόντρεαλ, τα συμβαλλόμενα κράτη αναγνωρίζουν ότι «είναι σημαντικό να εξασφαλισθεί η προστασία των συμφερόντων του καταναλωτή στις διεθνείς αεροπορικές μεταφορές και ότι χρειάζεται δίκαιη αποζημίωση με βάση την αρχή της επανόρθωσης» καθώς και ότι η σύμβαση είναι το μέσο «για να επιτευχθεί θεμιτή ισορροπία συμφερόντων». Κατά τη γνώμη του αιτούντος δικαστηρίου, η αποζημίωση βάσει νομικού καθεστώτος που εξομοιώνει την απώλεια έμβιου όντος με ευαισθησίες με την απώλεια ενός συνόλου πραγμάτων ενδέχεται να μην είναι θεμιτή.

Για όλους τους προεκτεθέντες λόγους, το αιτούν δικαστήριο διατηρεί αμφιβολίες ως προς τη συμπερίληψη των ζώων συντροφιάς και των κατοικίδιων ζώων, είτε έχουν περάσει από έλεγχο είτε όχι, στον όρο «αποσκευές» που προβλέπει το άρθρο 17, παράγραφος 2, της Σύμβασης του Μόντρεαλ και, εντός αυτού του πλαισίου, ως προς την εφαρμογή στη διαφορά της κύριας δίκης του ορίου αποζημίωσης που προβλέπεται στο άρθρο 22, παράγραφος 2, της Σύμβασης του Μόντρεαλ.